

РОЗДІЛ 6

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ В МЕТОДИЦІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ

Беседюк Костянтин

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імена академіка Степана Дем'янчука» (м. Рівне, Україна)*

Науковий керівник:

Кочмар Діана

*кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука» (м. Рівне, Україна)*

У процесі інтеграції України в міжнародний та європейський освітній простір вивчення іноземних мов стає необхідним для кожної особистості, це зумовлено не лише економічними вимогами, але й потребою в загальному політичному та культурному розвитку. Одним з основних завдань у теорії та практиці викладання іноземних мов є проблема навчання граматики іноземної мови. Огляд науково-методичних джерел дає змогу зробити висновки, що питання, пов'язані з формуванням англomовної граматичної компетентності, стали об'єктом уваги лінгводидактів відносно недавно. Зважаючи на актуальність цього питання, ми вважаємо за доцільне зосередитися на аналізі термінологічних аспектів граматичної компетентності.

У науковій літературі з методики навчання іноземних мов зустрічаються такі терміни як: «граматична компетентність», «англomовна граматична компетентність», «граматична комунікативна компетентність». Поняття комунікативної компетентності було введено Д. Хаймсом, який визначив її як притаманні людині знання і вміння успішного та ефективного спілкування [7]. Граматична компетентність – це складова частина мовної компетентності, що входить, своєю чергою, до структури

англомовної комунікативної компетентності [1]. І. Мірошник у своєму дослідженні, стверджує, що: «...англомовна граматична компетентність розглядається як здатність до коректного граматичного оформлення своїх усних і писемних висловлювань...» [4, с. 100]. Н. К. Складенко граматичну компетентність розглядає як здатність індивіда до коректного граматичного оформлення своїх усних і писемних висловлювань та розуміння граматичного оформлення мовлення інших, яка ґрунтується на складній і динамічній взаємодії відповідних навичок і знань та граматичної усвідомленості [6]. На нашу думку, англомовна граматична компетентність – це здатність правильно використовувати та розуміти граматичні структури, правила англійської мови в усіх видах мовленнєвої діяльності: говорінні, аудіюванні, читанні та письмі.

Основними компонентами іншомовної граматичної компетентності учнів виступають граматичні знання, граматичні навички і граматична усвідомленість, тобто здатність учнів розпізнавати граматичні явища в усному і писемному мовленні, знати їх особливості та закономірності утворення та функціонування [2, с.100].

Методика навчання граматики передбачає три основні етапи: 1) презентація матеріалу; 2) формування мовленнєвих граматичних автоматизмів в усному мовленні (практика); 3) інтеграція цих автоматизмів у різні види мовлення (продукування). Для формування загальної граматичної компетентності на кожному з етапів використовуються рецептивні та репродуктивні вправи. На етапі презентації граматичних явищ активно застосовуються правила, схеми, таблиці, моделі, а також зразки мовлення (ЗМ). Під час практики і продукування граматичних категорій автоматизми формуються в різних усних вправах, поступово переходячи до всіх видів мовлення. Завдання базуються на зразках мовлення на рівні словоформи, словосполучення, фрази та понадфразових єдностей.

Сформованість рецептивної граматичної навички є важливою передумовою для здатності розуміти думки інших у письмовій та усній формах. Перша операція в процесі формування рецептивної граматичної навички полягає в сприйнятті звукового чи графічного образу граматичної структури [2; 5]. Якщо рецептивна навичка розвинена, процес сприйняття супроводжується розпізнаванням граматичних форм та їх співвіднесенням з відповідним значенням. Оскільки сприйняття і розуміння тексту відбуваються як при активному, так і при пасивному знанні мовного матеріалу, рецептивні граматичні навички діляться на рецептивно-активні та рецептивно-пасивні навички читання та аудіювання [2]. Деякі дослідники також вживають термін «пасивна граMATика», яка вивчає функції та значення елементів іноземної мови.

Пасивна граMATика, або граMATика для читання, має особливість, що полягає у вивченні формальних ознак граматичних явищ. Здобувачі освіти

повинні не лише визначити та розпізнати ці ознаки, а й співвіднести їх з відповідним значенням [3]. Розвиток рецептивної граматичної навички читання включає в себе три основні аспекти: 1) встановлення зв'язків між словами; 2) встановлення смислових зв'язків між реченнями; 3) здатність виокремлювати окремі граматичні конструкції [5].

Сформованість репродуктивної граматичної навички є однією з умов для розвитку здатності висловлювати свої думки в усній та письмовій формах. Для реалізації комунікативного наміру той, хто говорить або пише, має спочатку вибрати граматичну структуру, яка підходить до конкретної ситуації мовлення. Якщо учень хоче отримати інформацію чи поставити запитання, він вибирає відповідну граматичну структуру для питання. Далі вибір залежить від часу події, про яку йде мова, а також від того, яку інформацію необхідно отримати у відповіді на запитання. Вибір граматичної структури також часто залежить від відносин між учасниками комунікації. Обрану граматичну структуру необхідно правильно оформити відповідно до правил вивченої мови, зокрема, щодо порядку слів у реченні та форм слів. Вибір і оформлення граматичної структури здійснюється паралельно, а не послідовно: вивчаючи форму, учень має чітко уявляти свій комунікативний намір і вирішити конкретне мовленнєве завдання. Опановування вибором і оформленням граматичних структур до автоматизму є ознакою сформованої граматичної навички [5].

Отже, досягнення високого рівня англомовної граматичної компетентності є важливим кроком для опанування англійською мовою. Навчання граматики є складним і багатограним процесом, оскільки воно потребує значних зусиль як від учнів, так і від вчителя. Навчання граматики має включати не лише механічне засвоєння правил, а й їх усвідомлення. Успішне засвоєння граматичних правил неможливе без чіткого та доступного пояснення з боку педагога. Крім того, для ефективного навчання важливим є використання різноманітних методів і прийомів, що стимулюють активну мовленнєву діяльність, сприяють кращому засвоєнню граматичних структур і формують в учнів навички їх практичного застосування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Апалат Г., Максимова О. Ефективність використання відеоматеріалів на уроці англійської мови в старшій школі. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : Філологія.* 2019. Вип. 6. С. 154-157.
2. Власенко Л. В. Формування граматичних навичок при навчанні читання іноземною мовою. 2013. URL:

<http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/14465/1/2.pdf> (дата звернення: 03.04.2025)

3. Здеб А. Роль навчання граматики для рецептивних видів мовленнєвої діяльності у сучасній методиці викладання іноземних мов. URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/1405> (дата звернення: 01.04.2025).
4. Мірошник І. В. Поняття іншомовної граматичної компетентності та особливості її реалізації в початковій школі. *Молодий вчений*. № 2.1 (54.1). С. 99-103.
5. Проценко Н. В. Основні труднощі навчання аудіювання. *Наукові праці Кам'янець-Подільського Національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки*. 2012. Вип. 29 (1). С. 87-89.
6. Складенко Н. К. Методика формування іншомовної граматичної компетенції в учнів загальноосвітніх навчальних закладів. *Іноземні мови*. № 1. С. 15-17.
7. Hymes D. On communicative competence. *Sociolinguistics*. 1972. P. 269-293.